

2015-12-21

Dnr Forte: 2015-01452

Dnr Finansdepartementet: Fi2015/03275/BaS

Remissvar: Får vi det bättre? Om mått på livskvalitet (SOU 2015:56)

Sammanfattning

Forte anser att

- utredningen ger värdefulla bidrag till frågor av relevans för Fortes områden, men att ett stort antal frågeställningar återstår att utreda och förankra i forskning
- de mätningar som diskuteras och rekommenderas, och som tidigare gjorts med benämningar som *levnadsnivåundersökningar* och *välfärdsstudier*, bör tydligare knytas till begreppet välfärd för att på så vis säkerställa en relevans och ambition likvärdig med exempelvis BNP-måttet
- de föreslagna årliga intervjuundersökningarna inte bör utgå från ett mindre årligt urval än de nuvarande ULF-undersökningarna
- de föreslagna intervjuundersökningarna bör behålla den nuvarande utformning som kommer från ULF-undersökningarna, men genomförandet och rapporteringen av undersökningarna bör som föreslås skiljas från EU-SILC
- relevanta datainsamlingar från andra undersökningar bör komplettera det underlag som tas in genom ULF-undersökningarna, bl.a. på grund av stort bortfall i dessa
- en periodvis fördjupad rapportering vart fjärde år enligt förslaget är rimligt, men den årliga datainsamlingen måste också kunna användas som eget dataunderlag, för att fånga snabba samhällsförändringar
- ett utvecklingsråd bör tillsättas för framtagande, kvalitetssäkring och vidareutveckling av officiella indikatorer.

Sammanfattning av utredningsförslagen och Fortes synpunkter

Utredningen kartlägger och analyserar befintliga mått på livskvalitet samt föreslår system för att mäta och följa upp livskvalitet i befolkningen. Remissen är av hög relevans för Forte i dess uppdrag att stödja forskning och samverkan inom hälsa, arbetsliv och välfärd. Många av de projekt och forskningsmiljöer Forte stödjer har de mått och indikatorer som utredningen beskriver som centrala variabler i sin forskning. De system för datainsamling som diskuteras, ULF och andra typer av datainsamlingar, används också i stor utsträckning av Fortes forskare.

Swedish Research Council for Health, Working Life and Welfare

Address Box 894, SE-101 37 Stockholm · Visiting address Östra Järnvägsgatan 27

Phone +46 8 775 40 70 Fax +46 8 775 40 75

Org.nr 202100-5240 E-mail forte@forte.se www.forte.se

Utredningens huvudsakliga förslag är etablerandet av indikatorer och frågeställningar rörande livskvalitet, med avsikt att kunna komplettera och diversifiera andra mått på samhällets utveckling, särskilt BNP-måttet. Som framgår av utredningen finns lång tradition i Sverige och andra länder att undersöka och följa upp det undersökningsområde som utredningen avser. Benämningen har varierat, tidigare har använts benämningar som "levnadsnivå" och "välfärd" för det som nu beskrivs som "livskvalitet". Så tillvida tillför utredningens genomgång inget nytt i sak, men gör en adekvat sammanställning av bakgrund och kunskapsläge.

I utredningens uppdrag har ingått att göra en översyn av samt föreslå principer för mätning av livskvalitet. Detta har gjorts genom en översiktlig genomgång av fyra olika principer som alla i någon mån används internationellt; *Livskvalitet som välbefinnande*, *livskvalitet som lycka*, *livskvalitet som meningsfullhet* och *livskvalitet som handlingsfrihet*. De begrepp och indikatorer som anges är adekvat beskrivna, jämte den internationella tillämpning som finns inom var och en av ansatserna. Efter diskussion av de olika principerna föreslår utredningen att ha principen "livskvalitet som handlingsfrihet" som grund för arbetet. Utredningen påpekar att det ligger nära den nordiska traditionen för *välfärds*mätning. Men kan därför undra varför inte välfärdsmätning eller välfärdsuppföljning också återkommer och används som övergripande term för den systematiska rapportering som föreslås. Forte menar därför att begreppet välfärd bör finnas med i det fortsatta arbetet i tillägg till begreppet livskvalitet.

När det gäller begreppet livskvalitet och hur det operationaliseras finns brister i underlaget. Exempelvis finns omfattande forskning angående hälsorelaterad livskvalitet som inte alls redovisas. Forte menar att det finns skäl att fördjupa genomgången av de olika ansatserna och bättre definiera centrala begrepp, så att dessa kan operationaliseras. Detta arbete bör drivas på ett sätt som är bättre förankrat i forskningsfronten inom området och i samverkan mellan olika ämnesområden inom de olika delar av livskvalitetsbegreppet som nämns. Förutom de intervjuundersökningar som nämns finns många olika metoder för att fånga in olika aspekter på livskvalitet. Även om utredningen landar i att ha en huvudsaklig metod för datainsamling är det angeläget att förankra denna i ett bredare underlag av metoder och instrument för livskvalitetsmätning.

I den undersökningsdesign som föreslås listas tio komponenter som bör finnas med som delkomponenter i livskvalitetsmätningen, men som tillhör andra statistikområden. Dessa är adekvata, och samlas, som utredningen redovisar, redan idag in på olika sätt inom det officiella statistikansvaret. Till dessa skulle kunna tillföras även andra typer av data, till exempel från den Nationella Folkhälsoenkäten som utförs inom ramen för Folkhälsomyndighetens uppdrag, för att få en bättre täckning av de olika komponenterna i livskvalitetsbegreppet. Hur olika typer av datainsamlingar kan samordnas för livskvalitetsmätning bör utredas ytterligare.

Forte instämmer i utredningens mening att Statistiska Centralbyrån (SCB) ska ges ansvaret att ta fram och genomföra undersökningen som ett uppdrag inom ramen för det officiella statistikansvaret samt att nödvändiga förändringar för detta görs i lag (2001:99) om den officiella statistiken samt förordning (2001:100) om den officiella statistiken för att säkerställa långsiktighet i genomförandet.

Forte instämmer också i förslaget att SCB, på liknande sätt som de redan gör med utvecklingen av indikatorer för exempelvis forskning, bör tillsätta ett utvecklingsråd bestående av närmast berörda myndigheter och forskare för framtagande, kvalitetssäkring och vidareutveckling av officiella indikatorer. Detta råd bör ges ett uppdrag att vidareutveckla och kvalitetssäkra

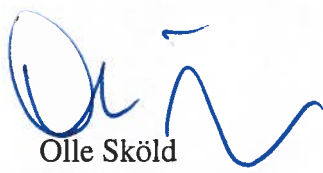
utredningens slutsatser samt göra justeringar utifrån inkomna remissvar. De bör också ges en formell roll att bidra i den fortsatta utvecklingen av undersökningen och i analysen av resultaten.

När det gäller själva undersökningens specifika innehåll är detta koncentrerat till intervjuundersökningar utifrån de ansatser som gällde för ULF-undersökningarna. Utredningen påpekar med rätta att ULF-undersökningarna komplicerats genom att de kombinerats med EU-SILC. Forte tillstyrker därför att ULF-undersökningarna skiljs från EU-SILC för att på det sättet anpassa undersökningen till svenska förhållanden och möjliggöra största möjliga utvecklingsbarhet i arbetet. Detta får dock inte negativt påverka EU-SILC. I särskiljandet är det dock viktigt att säkerställa att kvaliteten och ambitionen i, vad som närmast kan ses som återupptagna och fristående ULF-undersökningar inte sänks till följd av utbrytningen från EU-SILC. En huvudfråga blir hur de data som listas ska samlas in, och i vilken omfattning. Forte är tveksamt till förslaget om årliga intervjuundersökningar enligt ett rullande schema, vilket ska generera ett urval på 20000 under fyra år. Detta utgör ett mindre urval än nuvarande ULF-undersökningarnas ursprungliga omfattning, och är på det sättet en försämring. Vidare menar Forte att möjligheten till årliga rapporter måste kvarstå, med den volym som gäller idag för ULF-undersökningarna, då det är viktigt att kunna följa snabba förändringar i samhället, där ekonomiska kriser och flyktingrörelser är aktuella exempel på snabba och omfattande förändringar. Forte instämmer inte i bedömningen att variationer av livskvalitet inte är så stora mellan åren. I varje fall bör möjligheter till sådana analyser kvarstå.

Dock tillstyrker Forte förslaget om en periodvis rapportering av livskvalitet- och välfärdsuppgifter som det uppdaterade insamlingssystemet genererar, och instämmer i att ett längre intervall för mer djupgående rapportering är rimlig. Utredningen föreslår att nuvarande ULF-undersökningar bildar bas för ett nytt system för rapportering av livskvalitet. Detta är positivt, om än ingen nyhet, då det i ULF-undersökningarnas barndom regelbundet rapporterades resultat inom de olika domäner som ingick. Men dessa rapporter har sedan länge upphört, och Forte ser med tillfredsställelse på att en periodisk sammanställning görs av resultat från dessa mätningar. Däremot kan skälen för det föreslagna fyraåriga intervallet i den mer djupgående rapporteringen, som anges vara att variationerna i livskvalitet inte är så stora mellan åren, ifrågasättas. Vi upplever just nu stora samhällsförändringar, och vi har levt i perioder av ekonomiska kriser med rätt snabba förändringar.

Slutligen, en svårighet som indikeras av utredningen är målet att sammanfatta mätningen till ett sammanhållet mått, motsvarande BNP. Detta är en önskan som sammanfaller med behovet av att nå ett enkelt kommunicerbart mått på samhällsutvecklingen. När det gäller det sammantagna måttet instämmer Forte med utredningen, men ser också att ett sådant mått kan vara enklare att nå fram till över tid. Här finns internationell erfarenhet att bygga vidare på.

Beslut i ärendet har fattats av tf. generaldirektör Olle Sköld efter föredragning av forskningssekreterare Andreas Björke i samråd med huvudsekreterare Peter Allebeck.

Olle Sköld
Tf. generaldirektör